

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

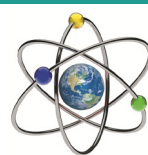
№10
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 612 sahifa,
3-oktyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Use of Innovative Pedagogical Technologies in the Development of Critical Thinking	16
<i>Gulnar Atakhanova Orinbaevna</i>	
Current Aspects of Designing and Implementing Extracurricular Educational Activities at the Primary General Education Level.....	20
<i>Amankosova Dinara Gabitovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachi shaxsiyati va kasbiy mahorati shakllanishining nazariy asoslari....	24
<i>Axmadaliyeva Moxlaroy To'xtapolatovna</i>	
Pedagogical Model and Stages of Teaching Subjects Through a Project-Based Approach	28
<i>Bannayev Qosimjon</i>	
Lotin tili va zamonaviy tibbiy terminologiya: tarixi, vazifasi va amaliy ahamiyati	31
<i>Eshmurodova Shirin Oybekovna</i>	
Motor alaliyaning nonutqiy simptomatikasi	34
<i>Isayeva Mushtariy Alisher qizi</i>	
Talabalar etnomadaniy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari	38
<i>Isomiddinov Asliddin Baxriddin o'g'li</i>	
Texnologiya darslarida o'quvchilarning texnik savodxonligini robototexnika elementlari asosida rivojlantirish.....	41
<i>Jabborova Umida</i>	
Fizika fanini mutaxassislik fanlari integratsiyasi asosida o'qitishda bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	45
<i>Xayrullayev Asliddin Isatullayevich</i>	
Talaba tomonidan mutaxassislik tilini o'zlashtirishda monologik nutqni o'rgatishning samarali usullari masalasi haqida.....	51
<i>Karimov N. M.</i>	
Zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashda kasbiy motiv va motivatsiyaning o'rni	54
<i>Melikova Einora Shuxratovna</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda pragmatik kompetensiyaning roli.....	58
<i>Mustafayeva Nilufar Ulashovna</i>	
O'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	62
<i>Nishonova Dilafuz</i>	
Computer-Based Formative Assessment: Advantages and Challenges in Teaching English to High School Students	66
<i>Obidjonova Shokhista Bakhtiyorovna</i>	
Metata'lim texnologiyalari asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislari tayyorlash tizimini takomillashtirish.....	70
<i>O'rolboyeva Durdona Sayfiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosidagi darslarning an'anaviy darslarga nisbatan samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.....	73
<i>Rasulev Bobirjan Atxamovich</i>	
Pedagogik faoliyatda pedagogning kasbiy taraqqiyoti motivatsiyasining psixologik xususiyatlari	78
<i>Rustamova Surayyo Shaxobiddinovna</i>	
Innovatsion kompetentlik tushunchasi va uning ilmiy-pedagogik asoslari.....	84
<i>Soliyev Eliyor Ravshan o'g'li</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar eshituv idrokini o'yinlar yordamida rivojlantirishning samarali usullari	88
<i>Xalilova Shahnoza</i>	
Zamonaviy ta'limda kommunikativ kompetensiyaning o'rni va ahamiyati.....	92
<i>Yaqubova Nigoraxon Ibrohimjon qizi</i>	
Soliq yuki – mamlakat soliq soliq tizimining asosiy mezonidir	97
<i>Suyunov Otabek Shuxrat o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va takomillashtirish yo'llari	101
<i>Ibodova Sarvinoz Sayfilloyevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida hospital pedagogika fanini o'qitishning dolzarb masalalari va uning uslubiy ta'minoti	106
<i>Inogamova Dilfuza Rahmatullaevna</i>	

Chizma geometriya va kompyuter grafikasi: an'anaviy fan va zamonaviy texnologiyaning uyg'unlashuvi .	111
Raximov A. M., Tairova N. S., Sabirova D. U., Xasanova S. T., Tashpulatov R. X.	
Геймификация в обучении английскому языку на начальном этапе обучения	114
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Talabalarda tanqidiy va evristik fikrlashni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	117
Adjiev Nayrullo Nazrulloevich	
Konstruktiv yondashuv asosida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish metodikasi.....	122
Amirullayeva Barno Abdulhaqovna	
Kimyo o'qitishda o'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishning tajriba-sinov natijalari.....	126
Artiqov Maqsud Bahodirovich, Babanazarova Ayzada Omirbaevna	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni bilingvist sifatida shakllantirishda til o'rganish ko'nikmalari va kompetentsiyalarining rivojlanishi	131
Axmadjonova Gulira'no Muxtorjon qizi	
Talabalarining ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda kooperativ ta'limning metodik yondashuvlari.....	135
Botiraliyeva Gulobar Mahamadismoil qizi	
Talabalarni intellektual faoliyatga tayyorlashda ijtimoiy sherikchilikning pedagogik va metodik asoslari	139
Dilbarjonov Avazbek Ravshanbek o'g'li	
Teacher-Centered and Child-Centered Methods in Early Childhood Education: Insights From Finland and Uzbekistan	143
Djaparova Gulnoza	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Metodik mahorat kuni" va "Metodik mahorat soati"ni tashkil etish	150
Do'stov Davron Zulhaydarovich	
Theoretical, Methodological, and Practical Factors of Differentiated Education	155
Ergash Shonazarovich Khasanov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual qobiliyatini rivojlantirishda kognitiv yondoshuv	160
Gulbahor Xamidova	
Mustaqil ta'lim – mustahkam bilim.....	164
Halima Shukurova Sunatullayevna	
Integrating Google Classroom and Project-Based Learning for Enhanced Synchronous and Asynchronous Education.....	168
Inomkhojaeva Shodiyakhon Abdukodirkhoja qizi	
O'quvchilarning innovatsion fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirishning nazariy asoslari.....	174
Mamadaliyev Axadjon G'aniboyevich	
Hududiy rivojlanishda innovatsion yondashuvlarni strategik boshqaruvga integratsiya qilish yo'llari.....	177
Mo'minov Fazliddin Xusniddin o'g'li	
O'rta yoshdagi ayollarda harakat faoliyatini rivojlantirishda milliy o'yinlarning pedagogik ahamiyati	184
Mustafoev Sherali	
Pedagogical and Psychological Foundations of Developing Higher-Order Thinking Skills in Students.....	188
Nasimova Zarina Isomiddin kizi	
Pedagogik ijodkorlikning kasbiy professionallikda namoyon bo'lish xususiyatlari.....	193
Numonova Dildor Umurzoqovna	
Ko'zi oqiz boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentsiyasini o'rganishning nazariy asoslari	196
Qarshiboyev Asliddin	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish masalalari.....	200
Qilichova Marxabo Xudayqulovna	
The Transformation of Existential Thought in British Literature: Iris Murdoch's Philosophical Humanism and the Reinterpretation of Freedom	204
Rahmonqulova Zarnigor Nasimjon qizi	
Sportchilarning elektron platformalardan foydalanishning metodik tahlili	209
Saydullayev Zafar Erkinovich	
Adabiy ta'limda estetik tarbiya	216
Sharipov Elmurod Sa'dulla o'g'li	
O'qituvchi-trenerning ko'p qirrali kasbiy-pedagogik funksiyalari	220
Sulaymonov Jaxongir Solijonovich	
Uzluksiz kasbiy rivojlanishda art-pedagogikaning o'qituvchilar hissiy farovonligiga ta'siri	223
Suvanova Kamola Raimqul qizi	

Raqamlashtirish muhitida umumta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirish	226
<i>Xamidova Komila Maxmudovna</i>	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	231
<i>Yo'ichiyev Shaxriyor Xusanovich, O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi</i>	
Совершенствование профессиональных компетенций будущих инженеров на основе интегративного подхода	235
<i>Умарова Гулчехра Абитовна</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning aqliy qobiliyatining psixologik xususiyatlari	238
<i>Alanazarova Sholpan Artikbaevna, Artiqbaeva Miyassar Jumanazarovna</i>	
Biologiya ta'limida innovatsion metodlarni joriy etishda ta'lim menejmentining roli.....	241
<i>Allayorova Maloxat Normaxmat qizi</i>	
Integrating Innovative Technologies for the Enhancement of Speech and Communication Skills Among Learners With Intellectual Disabilities in Uzbekistan: Pedagogical Approaches and Developmental Outcomes	244
<i>Donisheva Gulruy Akhrorkulovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilar o'qish savodxonligini rivojlantirishga metodik jihatdan tayyorlash.....	247
<i>Doniyarov Mavlonbek Arabovich</i>	
Kimyoviy birikmalarda bog'lar sonini hisoblashning yangi matematik usullari.....	252
<i>Ergashev Vahob Ergashevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	257
<i>G'aniyeva Maftuna Abduaziz qizi</i>	
Pedagogika oliy o'quv yurtlarida steam fanlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitishning metodik asoslari	261
<i>Jamolova Sitara Muzaffar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik tafakkurini rivojlantirishda didaktik o'yinlar va interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi	264
<i>Mamadiyrov Jamol</i>	
Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalar mustaqil faoliyatini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar.....	268
<i>Mamayusupova Nafisa Abdulatifovna</i>	
Para yengil atletikachilarda nayza uloqtirish texnikasini takomillashtirish uslubiyati	271
<i>Qiyomova Shohsanam Yarash qizi</i>	
Difficulties in Enhancing Communicativeness of Pre-Service English Teachers.....	275
<i>Kurbonova Maftuna Fakhriddinovna, Mirzayeva Gulshan Azamatovna</i>	
Principles of Teaching Basic Foreign Language Skills (EFL)	278
<i>Samandarova Gulsara Ismatilloevna</i>	
O'quvchilarning innovatsion ta'lim muhitida tayanch kompetensiyalarini shakllantirishning dolzarbligi	282
<i>Toshpulatova Farida Radjabovna</i>	
Корпоративная культура педагогов и внутренняя стабильность ДОО	286
<i>Буранова Шохноза Абдуразаковна</i>	
Развивать личностные качества учащихся на уроках географии.....	290
<i>Шадиева Нигора Шариповна</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida oliy ta'lim sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar	295
<i>Baytileuova Gulnaz Quralbay qizi</i>	
Yangi avlod pedagoglarini tayyorlash: kompetensiyalar va qadriyatlarining roli.....	298
<i>Ro'ziboyeva Ma'mura Abdunabiyevna</i>	
Astronomiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvdan foydalanib o'qitishning ta'lim tizimidagi o'rni	301
<i>Barakayeva Sarvinoz To'liqunovna</i>	
Alohida e'tiborga muhtoj bolalar bilan ishlashda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash.....	305
<i>Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Namozova Sevinch Asqar qizi</i>	
Ma'naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalashda pedagogik qadriyatlarining ustuvorligi.....	310
<i>Jumayeva Gulnara Tursunpulatovna</i>	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlarini maqsadli boshqarishga tayyorlashning nazariy asoslari	314
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i>	
Pedagogical Methodology Improve Students' Professional Mobility in Acquisition of Specialty.....	319
<i>Khidirova Muhabbat Murodillayevna</i>	

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish	322
Ismoilova Surmaxon Amonovna, Yusupova Mohinur	
Qoraqalpoqlarning dehqonchilik marosimlari	326
Orinboyeva Go'zal Polatovna	
The Complexity of Training Teaching Staff for Work in Public Schools Organized in Medical Stations in Uzbekistan.....	330
Inogamova Dilfuza Rakhmatullaevna	
Boshlang'ich ta'lim texnologiya fanini o'qitishda STEM yondashuvi orqali o'quvchilarda mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish.....	335
Jabbarova Zuhra Omondullayevna	
Eshitishda nuqsoni mavjud bolalarni nutqini shakllantirish metodikasi	338
Z. N. Mamarajabova	
5–7-sinf qizlarida raqamli texnologiyalar ta'sirida tarbiya jarayonining o'ziga xosliklari.....	341
Abdurazzoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish diagnostikasi: metodlar va natijalar ..	345
Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna	
PISA topshiriqlari asosida o'quvchilarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish	349
Axunjanova Shirmonoy Isroiljonovna	
Bo'lajak surdotarjimonlar uchun faoliyat turlarini tanlashda ko'maklashish	354
Dehqanova Muborakxon G'iyosiddinovna	
Mustaqil ta'limni tashkillashtirishda tarjimadan foydalanish jarayonlari	357
Erkayev Elmirza Temirovich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishda kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining o'rni.....	361
Jumayeva Muxlisa Shokir qizi	
Tasks, Exercises, and Activities in the English Classroom: Differences, Similarities, and Effective Use	366
Qodirov Olim Odilovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish masalalari	372
Safarova Mohichehra Xonzafarovna	
Malaka oshirish tizimida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tabiiy-ilmiy savodxonligini rivojlantirish masalalari.....	376
Saidova Dilnoza Maripovna	
O'zbekiston va Yaponiya dzyudo trenerlarining mashg'ulot jarayonlarini qiyosiy tahlili.....	380
Sharipov Xabibullo Abduqahhorovich	
"Kompyuter lingvistikasi"ning rivojlanish tendensiyasi.....	386
Xusanboyeva Muxlisa Ikrojon qizi	
Педагогические технологии стратегического развития взаимного сотрудничества организаций дошкольного образования и родителей.....	392
Тухлиев Муслимбек Шерзод угли	
Oliy ta'limda inklyuziv ta'lim tizimini joriy etish muammolari	397
Dilbar Nurkeldiyeva	
Ixtisoslashtirilgan ta'lim muasasalarida tarbiyaning o'rni.....	401
Laylo Sharopovna Nurmuxamedova	
Intellektida kamchiligi bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvida muloqotning shakllanish xususiyatlari	405
Shahnoza Amirsaidova	
Aqli zaif bolalarga ta'lim jarayonida o'yin faoliyatini shakllantirishning ahamiyati.....	409
Ziyodullayeva E'zoza Ne'matjonovna	
Pedagogik texnologiyalar metodlarini tanlash va qo'llashning umumiy mezonlari	412
Abdullayeva Komila Tursunovna	
Didaktik o'yinlar vositasida 2-sinf o'quvchilarida bog'lanishli nutq ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	416
Askarova Gulayim Arislan qizi	
Yugurib kelib uzunlikka sakrovchilarda tezkorlikni samarali va jadal rivojlantirishni ilmiy asoslash.....	420
Avazov Shukrullo Ibatovich, Nuraliyeva O'g'iloy Shomurotovna, Mustafayev Ismoil Nuralio'g'li	
Boshlang'ich sinflarda kreativ ta'limning o'ziga xos xususiyatlari va zaruriyati.....	425
Axmedova Mastura Jamoliddinovna	
Imkoniyati cheklangan o'quvchilarda tabiatshunoslik kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	430
Azizova Dilnora	

Bo'lajak shifokorlarda tibbiy – deontologik kompetensiyalarni shakllanishida tibbiy amaliyotning ahamiyati.....	435
Babadjanova Gulchexra Baxtiyarovna	
Bolaning aqliy rivojlanishini yoritadigan ko'rsatkichlar	440
Bozorboyev Javlon Davlatali o'g'li	
Bo'lajak oligofrenopedagoglarning kasbiy-metodik kompetensiyalarini rivojlantirish xususiyatlari.....	445
Daminova Maftuna Asqarali qizi	
Kreativ pedagogika fani va mantiqiy fikrlash kompetentligi orasidagi bog'liqlik.....	449
Diyora Egamberdiyeva	
Oilani mustahkamlovchi va ajralishiga olib keluvchi omillar	454
Haqberdiyev Jamoliddin Abdug'affor o'g'li	
Quality Management as a Functional and Attributive Characteristic of Modern Management.....	458
Jabbarbergenova Bibimaryam Amangeldievna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda pedagogik va psixologik jarayonlar	464
Mamedova Maxfuza Erkinovna	
Huquqiy ong va madaniyatni shakllantirishda yuridik ta'limning roli: tahlil va takliflar	470
Mansurova Zilola Akromxonovna	
Pedagogik ta'limda klaster yondashuvi: O'zbekiston va jahon tajribasi	474
Nafisa Tokhirova Dilshod qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslari: zamonaviy yondashuvlar va innovatsion imkoniyatlarning integratsiyasi asosida shakllanish jarayoni.....	478
Norqulov Lutfullo Mamarajabovich	
Montessori metodikasi va undagi bolalar sensomotorikasini rivojlantirishga doir tajribalar tahlili	484
Parmonova Laylo Iloxomovna	
Molekulyar fizikani modellashtirish orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	488
Q. U. Tog'ayeva	
Milliy tarbiyada raqamli vositalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	493
Qo'shnazarova Nozima Maxmutjon qizi	
Learning Intercultural Communication Through Social Media: the Approach of Modern Students	498
Raxmonqulova Feruza Akmal qizi	
Aqliy rivojlanishda muammolari bor maktab o'quvchilarida geometrik tushunchalarni shakllantirishning nazariy asoslar.....	502
Shodiyeva Navbaxor Xabibulla qizi	
Logopedning kasbiy faoliyatida deontologiya va kompetentlikning roli va ahamiyati	506
Temurova Gulchexra Xudoyqulovna, Isomitdinova Shaxinabonu Zavqiddin qizi	
STEAM ta'limida lego konstruktorelarning o'rni va ahamiyati.....	511
Toshpulatova Farida Radjabovna	
Diagnostikasi va reabilitatsiya qilishda eshitishda nuqsoni bo'lgan bola va ularning ota-onalari bilan bog'liq muammolar.....	514
Toshpulova Nodira Sultonmurod qizi	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligi o'rtasidagi o'zaro munosabat shakllari.....	518
Turdiqulova Luiza Zayniddinovna	
O'zbekistonda ESG tamoyillarining ta'limga integratsiyasi: yutuqlar, muammolar va istiqbollari	522
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning fazoviy tasavvurlarini shakllantirish	526
Xamidova Muyassar Polsaidovna	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning asosiy didaktik prinsiplari.....	530
Yuldashev Shukrullo	
Комплексная методика развития и обучения юных футболистов	536
Ортиков Умиджон Худойбердиевич	
Особенности деятельности детей с нарушением зрения	544
Юсупова Назира	
Integration of Music and Language: Creative Approaches to Teaching English to Music Students	548
Akbarova Moxichexra	

Ingliz tilida yozuv malakalarini takomillashtirishda baholash metodikasi.....	553
<i>Alimardonova Malika Botir qizi</i>	
Yosh kurashchilarni jismoniy va aqliy rivojlantirishda basketbol o'yinining ahamiyati	560
<i>Haqnazarov Qurbon Qo'shayevich</i>	
Voleybol murabbiylarining innovatsion fikrlash qobiliyatini shakllantirish usullari	566
<i>Haqqulov Akbar Abdiraupovich</i>	
Sociolinguistic Competence and Intercultural Communicative Competence: Intertwining Concepts and Practical Implications	571
<i>Kuchmurodova Gulnora Khatamovna</i>	
Ilk qadam davlat dasturida steam ta'lim elementlaridan foydalanish imkoniyati	575
<i>Nazarova Aziza Sohib qizi</i>	
Kasbiy rivojlanish jarayonida rahbar shaxsiy sifatlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	579
<i>Roziqova Nazokat Alisher qizi</i>	
Deontologik yondashuvning nazariy-pedagogik asoslari va uning ta'lim tizimidagi ahamiyati	583
<i>Tashpulatova Nodira Olimjon qizi</i>	
Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikda fanlararo integratsiya asosida boshlang'ich ta'lim yo'nalishi o'qituvchilarining metodik salohiyatini oshirish yo'llari.....	586
<i>Xashimova Aziza Alisherovna</i>	
Природа и механизм действия биологических иммуностимуляторов на организм животных	590
<i>Койилова Мехринисо Джураевна</i>	
Badiiy asarlar ustida ishlash jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional intellektini shakllantirish mezonlari	594
<i>Jamalova Kamola Shahobiddinovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish asosida fizika o'qitish metodikasini takomillashtirish	600
<i>Musurmonova Shaxnoza Dilshod qizi</i>	
Futbolchilarda texnik tayyorgarlikni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari.....	606
<i>Babayev Anvarjon Axmedovich</i>	

INGLIZ TILIDA YOZUV MALAKALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA BAHOLASH METODIKASI

Alimardonova Malika Botir qizi
O'zDJTU katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada baholash metodikasining mohiyati hamda uning chet tili o'qitishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Baholash o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash, ularning rivojlanishiga yo'naltirilgan ta'lim jarayonining ajralmas qismi sifatida qaraladi. G. Brown tomonidan ilgari surilgan beshta asosiy tamoyil – aniqlik, obyektivlik, moslashuvchanlik, adolat va qayta aloqa – baholash tizimining ishonchliligi va samaradorligini ta'minlaydi. Shuningdek, baholashda practicality, reliability, validity, authenticity va washback kabi sifat mezonlariga amal qilish muhimligi ta'kidlanadi. Ushbu tamoyillar konstruktiv muvofiqlashtirishga asos yaratadi hamda til o'rganishda integrativ yondashuvni samarali qo'llash imkonini beradi.

Kalit so'zlar: baholash metodikasi, til o'qitish, integrativ yondashuv, yozma nutqni baholash, test tamoyillari, adolat, aniqlik, obyektivlik, practicality, reliability, validity, authenticity, washback, konstruktiv muvofiqlashtirish.

Abstract: The article analyzes the essence of assessment methodology and its significance in foreign language teaching. Assessment is viewed as an integral component of the educational process aimed at identifying and enhancing learners' knowledge, skills, and competencies. The five key principles proposed by G. Brown – clarity, objectivity, adaptability, fairness, and feedback – ensure the reliability and effectiveness of the assessment system. In addition, essential testing qualities such as practicality, reliability, validity, authenticity, and washback are emphasized as criteria for fair and meaningful evaluation. These principles serve as the foundation for constructive alignment, supporting the integrative approach to language learning and ensuring coherence between teaching objectives, learning outcomes, and assessment practices.

Key words: assessment methodology, language teaching, integrative approach, writing assessment, testing principles, fairness, clarity, objectivity, practicality, reliability, validity, authenticity, washback, constructive alignment.

Аннотация: В статье анализируется сущность методики оценивания и её значение в процессе обучения иностранным языкам. Оценивание рассматривается как неотъемлемая часть образовательного процесса, направленная на выявление и развитие знаний, умений и компетенций обучающихся. Пять ключевых принципов, предложенных Г. Брауном – точность, объективность, адаптивность, справедливость и обратная связь – обеспечивают надёжность и эффективность системы оценивания. Кроме того, подчёркивается необходимость соблюдения таких критериев, как практичность (practicality), надёжность (reliability), валидность (validity), аутентичность (authenticity) и обратное влияние (washback). Эти принципы способствуют конструктивному согласованию целей обучения, методов и результатов в рамках интегративного подхода к изучению языка.

Ключевые слова: методика оценивания, обучение иностранным языкам, интегративный подход, оценка письменной речи, принципы тестирования, справедливость, точность, объективность, практичность, надёжность, валидность, аутентичность, обратное влияние (washback), конструктивное согласование.

KIRISH

Bugungi kunda talabalar tomonidan fanlarni o'zlashtirish darajasi hamda ularning olgan bilim va ko'nikmalari ta'lim tizimining ajralmas qismi hisoblanadi. O'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash hamda ta'lim sifatini baholashda nazorat va baholash jarayoni muhim rol o'ynaydi. Nazorat ta'lim jarayonining asosiy unsurlaridan biri bo'lib, hozirgi zamonaviy ta'limda baholashning mazmuni, shakllari va texnologiyalarini chuqur o'rganish ehtiyoji kuchayib bormoqda. Ayniqsa, chet tillarni, xususan, ingliz tilini o'qitish jarayonida baholashning ahamiyati yanada ortib bormoqda, chunki zamonaviy ta'limda o'quvchining o'z fikrini yozma shaklda aniq, mantiqan izchil va grammatik jihatdan to'g'ri ifodalash qobiliyati ta'lim samaradorligini belgilovchi asosiy mezonlardan biri sanaladi. Ingliz tilida yozuv malakalarini takomillashtirishda baholash metodikasi alohida o'rin tutadi. Yozma nutqni shakllantirish jarayoni nafaqat grammatik va leksik bilimlarni qo'llashni, balki fikrni mantiqan

rivojlantirish, tuzilmani saqlash, uslubiy moslikni ta'minlash kabi murakkab ko'nikmalarni ham talab etadi. Shu sababli, baholash metodikasini takomillashtirish yozma nutqni o'qitishdagi eng muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Baholash jarayoni o'quvchining yozma ifoda malakasini ob'yektiv o'lchash, uning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, shuningdek, o'qituvchiga individual yondashuvni shakllantirish imkonini beradi.

Zamonaviy yondashuvlarga ko'ra, ingliz tili yozuv malakalarini baholashda formativ (rivojlantiruvchi) va summativ (yakuniy) baholash turlari uyg'un qo'llaniladi. Formativ baholash jarayonida o'quvchining yozish jarayoni bosqichma-bosqich tahlil qilinadi, unga o'z ishini yaxshilash uchun tavsiyalar beriladi, summativ baholash esa o'quvchining yozma ishini yakuniy natija sifatida baholashga qaratilgan bo'lib, odatda yakuniy nazorat, imtihon yoki sertifikatlash bosqichida qo'llaniladi. Ingliz tilida yozuv malakalarini baholashda xalqaro mezonlarga asoslangan yondashuvlar, masalan, Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) darajalari keng qo'llanilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ingliz tilida yozuv malakalarini takomillashtirishda baholash metodikasi o'quvchilarning yozma nutq ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonida muhim o'rin tutadi, chunki u faqat natijani o'lchash emas, balki o'rganish jarayonini samarali boshqarish vositasi sifatida xizmat qiladi. Zamonaviy til o'qitish nazariyasida baholash "o'rganish uchun baholash" konsepsiyasi asosida talqin qilinadi, ya'ni baholash o'quvchining bilimini sinash emas, balki uni rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak.

Brown (2004) tomonidan ilgari surilgan beshta asosiy tamoyil – practicality (amaliylik), reliability (ishonchlilik), validity (haqiqiylik), authenticity (autentiklik) va washback (ta'sir samaradorligi) – yozuvni baholashda markaziy o'rin egallaydi. Ayniqsa, washback tamoyili, ya'ni baholashning ta'lim jarayoniga ijobiy yoki salbiy ta'siri, o'quvchilarning yozma nutqni rivojlantirish jarayonida motivatsiyani shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Weigle (2002) yozuvni baholashni formativ va summativ turlarga ajratgan holda, formativ baholashning o'quvchining yozish malakasini bosqichma-bosqich yaxshilashdagi afzalliklarini ko'rsatadi. Bu yondashuv doimiy qayta aloqa (feedback) orqali o'quvchining o'z xatolarini aniqlash, tahlil qilish va tuzatish imkonini beradi, natijada u o'z yozuv uslubini ongli ravishda takomillashtiradi.

Hyland va Hyland (2006) fikriga ko'ra, samarali fikr-mulohaza o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi dialogik muloqot asosida bo'lishi zarur, chunki bunday yondashuv o'quvchini o'z ishini qayta ko'rib chiqish va tahrir qilishga undaydi, bu esa yozuv sifatining sezilarli oshishiga olib keladi.

Biggs (1996) tomonidan ilgari surilgan "konstruktiv muvofiqlashtirish" nazariyasiga ko'ra, baholash o'quv maqsadlari va ta'lim faoliyatlari bilan uyg'unlashgan holda tashkil etilishi kerak, bu esa yozma topshiriqlarni amaliy kommunikativ vaziyatlarga moslashtirishni taqozo etadi.

Shuningdek, Black va Wiliam (1998) formativ baholashning yozuvni o'rgatishda ijobiy natija berishini isbotlab, o'quvchini baholash jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish zarurligini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, portfel, o'z-o'zini baholash va tengdosh baholash kabi shakllar o'quvchilarda refleksiya, mustaqillik va mas'uliyatni rivojlantiradi.

Bachman va Palmer (1996) esa baholashning autentikligini alohida e'tirof etib, yozuv topshiriqlari real kommunikativ kontekstlarga yaqin bo'lishi kerakligini ta'kidlaydi, chunki bu o'quvchilarning tilni haqiqiy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini aniqlash imkonini beradi. Bunday yondashuv yozma nutqni baholashda grammatik to'g'rilikdan tashqari mazmun, mantiq, uslubiy izchillik va kommunikativ maqsadga yo'naltirilganlikni ham inobatga olishni talab etadi. Yozuvni baholashda rubrikalardan foydalanish aniq mezonlar asosida baholash imkonini berib, adolat va shaffoflikni ta'minlaydi.

Shuningdek, CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) standartlaridagi yozma ishlab chiqish deskriptorlari o'quvchining yozuv kompetensiyasini xalqaro darajada o'lchash uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot ingliz tilida yozuv malakalarini takomillashtirishda baholash metodikasining samaradorligini o'rganishga qaratilgan bo'lib, u nazariy tahlil, tajribaviy kuzatuv va amaliy sinov asosida olib borildi. Tadqiqotning metodologik asosini zamonaviy pedagogik yondashuvlar – kommunikativ, kompetensiyaviy va faoliyatga yo'naltirilgan yondashuvlar tashkil etadi. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarning yozma nutqni egallash jarayonida baholashning nafaqat nazorat vositasi, balki o'quv faoliyatini rivojlantiruvchi omil sifatida qo'llanishini ta'minlaydi. Tadqiqot davomida tizimlilik, izchillik, ilmiylik, diagnostik yondashuv va refleksiv tahlil tamoyillariga tayangan holda ish olib borildi.

Tizimlilik tamoyili yozuv malakasini shakllantirish va baholashni yagona didaktik tizim sifatida ko'rib chiqishga xizmat qilgan bo'lsa, izchillik tamoyili baholash mezonlari, bosqichlari va metodlarini o'quv jarayoni bilan uzviy bog'liq holda qo'llashni ta'minladi. Diagnostik yondashuv o'quvchilarning yozma ishlarini tahlil qilib, ularning rivojlanish dinamikasini aniqlash imkonini berdi. Tadqiqotda nazariy tahlil, empirik metodlar, tajriba-sinov ishlari va statistik tahlil qo'llanildi.

Nazariy tahlil jarayonida chet tili o'qitish metodikasi, baholash nazariyasi va yozma nutqni o'rganish bo'yicha ilmiy manbalar hamda xalqaro tajribalar (CEFR, IELTS, TOEFL) tahlil qilindi. Empirik metodlar orqali kuzatuv, suhbat va test sinovlari o'tkazilib, o'quvchilarning yozuv malakalari darajasi hamda baholash jarayonining amaliyoti o'rganildi.

Tajriba-sinov ishlari ikki bosqichda amalga oshirildi: birinchi bosqichda an'anaviy baholash usullari asosida yozma ishlar tahlil qilindi, ikkinchi bosqichda esa formatif va raqamli baholash usullari joriy etilib, ularning samaradorligi solishtirildi. Statistik tahlil yordamida olingan natijalar miqdoriy va sifat jihatdan qayta ishlanib, ularning o'zaro bog'liqligi va farqlari aniqlashtirildi. Tadqiqot ob'ekti sifatida ingliz tili fanidan ta'lim olayotgan talabalar, predmeti esa yozma nutqni baholash metodikasining ta'lim samaradorligiga ta'sirini aniqlashdan iborat bo'ldi. Tadqiqotning asosiy maqsadi ingliz tilida yozuv malakalarini takomillashtirishda samarali baholash metodikasini ishlab chiqish va uning o'quv jarayonidagi amaliy ahamiyatini asoslab berishdir.

Ish jarayonida B. Bloomning taksonomiyasi, D. Brown va L. Bachman tomonidan ishlab chiqilgan tilni baholash mezonlari, shuningdek, Byram (1997) va CEFR doirasidagi kompetensiyaviy yondashuvlardan nazariy asos sifatida foydalanildi. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarning yozuv malakalarini baholashda faqat natijani emas, balki o'quv jarayonining o'zini ham tahlil qilish zarurligini ko'rsatadi. Tadqiqot yakunida yozuv malakasini rivojlantirishga yo'naltirilgan kompleks baholash modeli ishlab chiqildi. Mazkur model formatif baholash, refleksiya, o'zaro baholash (peer assessment) va o'zini baholash (self-assessment) elementlarini o'z ichiga oladi. Bu esa o'quvchilarda mas'uliyat, tahliliy fikrlash va o'z faoliyatini baholash madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Shunday qilib, tadqiqot metodologiyasi ingliz tili yozuv malakalarini takomillashtirishda baholashning ilmiy-nazariy asoslarini ochib berish, amaliy tajribalar orqali ularning samaradorligini aniqlash va natijalar asosida takliflar ishlab chiqishga qaratilgan kompleks yondashuvni o'z ichiga oladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Baholashning ikki asosiy yo'nalishi mavjud bo'lib, ular o'z mohiyatiga ko'ra ta'lim jarayonining har ikki tomonini – talabalar individual rivojlanishini hamda ta'lim tizimi samaradorligini qamrab oladi. Birinchi yo'nalish, ya'ni talabani o'zlashtirish darajasini o'lchash ko'rsatkichi sifatida baholash, o'quvchi yoki talabaning egalagan bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlashga, ularning rivojlanish dinamikasini kuzatishga qaratilgan. Bu yondashuvda baho nafaqat natijani bildiradi, balki o'quvchi uchun o'z o'rganish jarayonini tahlil qilish, kamchiliklarini anglash va keyingi bosqichlarda o'z ustida ishlash imkonini beruvchi sifatli ko'rsatkich vazifasini bajaradi. Ikkinchi yo'nalish – baholashni ta'lim tizimining kuchli va zaif tomonlarini aniqlash indikatori sifatida qo'llashdir. Bu yondashuv orqali olingan natijalar butun o'quv jarayonining samaradorligini baholashga, o'qitishdagi kamchiliklarni aniqlashga va ularni bartaraf etish uchun ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Shu tarzda baholash natijalari asosida ta'lim tizimini takomillashtirish, yangi metodlarni joriy etish, mavjud o'quv dasturlarini optimallashtirish imkoniyati yaratiladi.

Zamonaviy ta'limda bu ikki yo'nalish bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularning uyg'un qo'llanilishi ta'lim sifatini oshiradi, shuningdek, talabalar rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Baholash texnologiyalarining rivojlanishi natijasida formativ (jarayonli) va summativ (yakuniy) baholash, kompetensiyaga asoslangan yondashuv hamda raqamli baholash vositalarini birgalikda qo'llash orqali adolatli, shaffof va samarali ta'lim tizimi shakllanmoqda. Formativ baholash o'quvchining o'z o'rganish faoliyatiga jalb etilishini kuchaytirs, summativ baholash natijani tahlil qilish va keyingi bosqichni rejalashtirish imkonini beradi. Raqamli baholash texnologiyalari esa natijalarni tezkor, obyektiv va tahliliy ko'rinishda qayd etish imkonini berib, o'qituvchi faoliyatini yengillashtiradi. Baholash jarayonida turli usullarni – test, yozma ish, portfel, og'zaki javob, loyiha ishlari, o'zaro va o'z-o'zini baholash kabi metodlarni birlashtirish talabalar qobiliyatlarini to'liq baholash imkonini yaratadi. O'qituvchilar uchun esa zamonaviy baholash metodologiyalarini o'rganish va amaliyotga joriy etish o'zining pedagogik mahoratini oshirish, shuningdek, dars jarayonini yanada interaktiv va natijador qilishda katta ahamiyatga ega. Baholash natijalarini tahlil qilish asosida ta'lim jarayonini talabalar ehtiyojlariga moslashtirish, o'qitish usullarini takomillashtirish, o'quv dasturlarini optimallashtirish imkoniyati yaratiladi. Shu bilan birga, baholash tizimi ta'lim sifati monitoringining ishonchli mexanizmi sifatida xizmat qilib, o'qituvchilar uchun pedagogik tahlil vositasi, talabalar uchun esa rivojlanish yo'nalishini ko'rsatuvchi refleksiya vositasiga aylanadi. Ushbu sohada ilmiy tadqiqotlar olib borgan olimlardan B. Karima, K. Roberts, A. Hughes, Ch. Coombe, K. Muradkasimova, M. Yakovlevich va T. Mixaylovnalarning ishlari alohida e'tirofga loyiq.

Ayniqsa, K. Muradkasimova ta'limda baholash tushunchalarini tahlil qilgan holda, "assessment", "evaluation" va "testing" terminlari o'rtasidagi farqni aniq ko'rsatib bergan. Unga ko'ra, assessment – bu o'quvchi yoki talabaning o'rganish jarayonini doimiy kuzatish va rivojlantirish vositasi bo'lsa, evaluation – ta'lim tizimining umumiy samaradorligini baholash jarayonidir, testing esa baholashning aniq o'lchovli vositasi sifatida tushuniladi. Shu nuqtai nazardan, bizning tadqiqotimizda baholashning asosiy maqsadi o'quvchini rivojlantirish, uning yozma va og'zaki kompetensiyasini yuksaltirish hamda ta'lim tizimining sifat ko'rsatkichlarini yaxshilashga qaratilgan. Shu bilan birga, baholash natijalarini ilmiy asosda tahlil qilish ta'lim sifatini oshirish, talabalarning individuallik jihatlari hisobga olish va zamonaviy ta'limni innovatsion rivojlantirish uchun muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

1-jadval: "Assessment", "Evaluation" hamda "Testing" tushunchalarining qiyosiy tahlili

	K.Sh.Muradkasimova
Assessment	til o'zlashtirishda talabaning erishgan yutuqlarini turli usullar orqali nazorat qilish
Evaluation	talabaning yutuqlari va butun ta'lim jarayonini baholash
Testing	yo'zma savol-javob ko'rinishidagi an'anaviy nazorat turi

	Bizning ta'rifimizga ko'ra
Assessment	o'quv jarayonida kutilayotgan natijalarga erishishni o'lchash va talabalarning yutuqlarini tasniflash yoki baholash
Evaluation	talabalarning ta'lim ehtiyojlari mezonlaridan kelib chiqib oldindan belgilangan, kutilayotgan natijalarga mos kelishini aniqlash uchun ishlatiladigan usul
Testing	Talaba bilimi, qobiliyati va malakasini o'lchash usuli

Turli ta'riflarni tahlil qilganda, nazorat (evaluation) jarayoni tamoyillar va dalillarga asoslanib qarorlar qabul qilish jarayoni ekanligini ko'rish mumkin. L. Bachman nazoratni qaror qabul qilish uchun zarur ma'lumotlarni tizimli yig'ish jarayoni sifatida ta'riflaydi. Ayrim tadqiqotchilar zamonaviy ta'lim amaliyotida nazoratni ko'pincha "test" yoki "imtihon" bilan bog'lashadi. J. Shillovning fikricha, til testlari o'lchov vositasi sifatida xizmat qiladi va o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash uchun qo'llaniladi.

Shu bois, baholash ta'lim sifati va natijalarini aniqlashda muhim o'lchov vositasi deb qaraladi. Baholash (assessment) esa faqat talabalar bilimini o'lchash bilan cheklanmay, balki ularning ta'lim olish jarayoniga, motivatsiyasiga va o'z ustida ishlash qobiliyatiga ham ta'sir ko'rsatadi. Hozirgi davrda baholash an'anaviy imtihon shaklidan chiqib, ta'lim natijalariga erishishning muhim vositasiga aylangan. T. Ekhaot baholashning sifatli ta'lim berishdagi hal qiluvchi rolini ta'kidlaydi, C. Palomba va T. Banta esa baholashni "o'quvchilarning o'rganish jarayoni va rivojlanishini takomillashtirish maqsadida ta'lim dasturlari bo'yicha ma'lumotlarni tizimli yig'ish, tahlil qilish va ulardan foydalanish" deb ta'riflaydi. Nazariy tahlillarga asoslanib, "assessment" ta'lim jarayonini kuzatish, rivojlanish dinamikasini baholash va yo'naltirishni ifodalasa, "evaluation" esa ta'lim natijalarini tahlil qilish, tizim samaradorligini aniqlash va strategik qarorlar qabul qilishni anglatadi. Shunday qilib, baholashning asosiy maqsadlari uch yo'nalishda tasniflanadi: birinchisi, joriy baholash (assessment for learning) bo'lib, bu shakllantiruvchi baholash turi o'qituvchi va talabalarga o'quv jarayonida darhol teskari aloqa olish, bilim va ko'nikmalarni yaxshilash imkonini beradi. Ikkinchisi, yakuniy baholash (assessment of learning) bo'lib, bu umumlashtiruvchi baholash turi o'qish jarayonining yakunida natijalarni tahlil qiladi va belgilangan standartlarga muvofiq baho beradi; bu turdagi baholash o'quv dasturi samaradorligini isbotlovchi asosiy dalillarni taqdim etadi.

Uchinchi yo'nalish esa mustaqil baholash (assessment as learning) bo'lib, u talabaning o'zini o'zi baholashi bilan bog'liq bo'lib, metakognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish, tanqidiy fikrlashni shakllantirish va o'z-o'zini tahlil qilish madaniyatini rivojlantiradi. Zamonaviy baholash usullari ta'lim jarayonini samarali boshqarish, talabalarning individual ehtiyojlariga moslashtirish va ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Talabalarning baholash jarayonida faol ishtirok etishi ularga o'z o'rganish yo'lini anglash, nazorat qilish va rejalashtirish imkonini beradi, bu esa o'z navbatida o'quv motivatsiyasini kuchaytiradi va ta'lim samaradorligini oshiradi. Shu sababli, zamonaviy baholash nafaqat o'lchov vositasi, balki o'rganishning ajralmas tarkibiy qismi sifatida ta'lim tizimida markaziy o'rinni egallaydi.

Baholash uchun

- o'quv maqsadlariga erishilganlikni aniqlash
- keyingi bosqichga o'tishdan oldin avvalgi o'zlashtirish darajasini aniqlash;
- natijaga erishganligini tasdiqlash;
- talabalarning qiziqishlarini aniqlash;
- yutuq va kamchiliklarni aniqlash;
- o'qituvchi o'z faoliyatiga tuzatishlar kiritishi;
- yalpi o'zlashtirish darajasini aniqlash;
- ta'lim jarayoni yutuqlarini aniqlash;

Nimani baholash

- nazariy bilimlar hamda amaliy ko'nikma va malakalar

1-rasm: “Baholashning maqsadi va obyekti (nimalarni va nima uchun baholash)”

Baholash metodikasi ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib, u baholash ob'ektlarini – ya'ni o'quv faoliyatini, natijalarni, mexanizmlarni yoki o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini tahlil qilish, tekshirish, kuzatish va o'rganish jarayonini ifodalaydi. Baholashda usul, tur, shakl, test va baho kabi tushunchalarni aniq belgilash nihoyatda muhim, chunki aynan shu elementlar ta'lim sifatining asosiy o'lchov mezonlarini tashkil etadi. Tekshiruv usullari orqali o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalari qanday nazorat qilinishi, ularning o'zlashtirish darajasi va rivojlanish dinamikasi aniqlanadi. Xususan, talabalarning ingliz tilida akademik yozuv ko'nikmalarini rivojlantirishda integrativ baholash usullarini qo'llash katta ahamiyatga ega, chunki bunday yondashuv yozma faoliyatni grammatika, mazmun, uslub, mantiq va kommunikativ maqsad bilan uyg'un holda baholash imkonini beradi.

Baholash chet tilini o'rganuvchi talabalar uchun nafaqat tayanish nuqtasi, balki ularning asosiy til kompetensiyalarini aniqlovchi va rivojlantiruvchi vosita sifatida ham xizmat qiladi. O'zbekistonda uzoq yillar davomida baholash asosan tilning alohida jihatlariga – grammatik to'g'rilik va lingvistik aniqlikka e'tibor qaratgan bo'lsa, hozirgi kunda integrativ yondashuv keng qo'llanilmoqda. Bu yondashuvning maqsadi talabalarning chet tilini kompleks ravishda o'zlashtirishini ta'minlash, ya'ni tilni kommunikativ, madaniy va kognitiv jihatdan bir butun tizim sifatida o'rganishga yo'naltirishdir.

A. Hughes o'z tadqiqotlarida yozma nutqni baholash testlari faqat yozuv qobiliyatini o'lchashi, boshqa til ko'nikmalari bilan aralashmasligi kerakligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, yozuvni baholash testlari o'quvchining matn yaratishdagi mustaqilligi, mantiqiy izchilligi, grammatik to'g'riligi va stilistik mosligini aniqlashga qaratilishi zarur.

Shuningdek, u baholash mezonlarini to'g'ri aniqlash yozma testlarni ishlab chiqishda asosiy shartlardan biri ekanini alohida ta'kidlaydi. Talabalarning yozma ishlarini ilmiy, grammatik, mantiqiy va uslubiy jihatdan baholash uchun aniq mezonlar va standartlar ishlab chiqilishi, baholovchilar tomonidan esa ularning yagona talqin asosida qo'llanishi muhimdir. G. Brown baholash jarayonida quyidagi besh asosiy tamoyilga amal qilishni tavsiya etadi:

birinchidan, aniqlik – baholash natijalari o'quvchining haqiqiy bilim va ko'nikmalarini aniq aks ettirishi kerak;

ikkinchidan, obyektivlik – baholash jarayoni xolislik asosida olib borilishi, shaxsiy sub'ektiv fikrlardan holi bo'lishi lozim;

uchinchidan, moslashuvchanlik – baholash usullari o'quvchilarning individual ehtiyojlari va o'rganish uslublariga moslashtirilishi kerak.

Ushbu tamoyillarni amalda qo'llash baholash jarayonining adolatli, samarali va ishonchli bo'lishini ta'minlaydi. Natijada baholash metodikasi o'qituvchiga o'quv jarayonining real holatini aniqlash, talabalarning kuchli va zaif tomonlarini belgilash hamda ta'limni shunga mos tarzda yo'naltirish imkonini beradi, talabalarga esa o'z yozma ko'nikmalarini tahlil qilish, o'zini baholash va rivojlantirish imkoniyatini yaratadi.

2-jadval: **Browning bilimlarni nazorat qilishda 5 ta baholash tamoyili tasnifi**

Amaliylik (practicality)	Ishonchlilik (reliability)	Yaroqlilik (validity)	Real vaziyatga mos (authenticity)	Qayta aloqa (washback)
Amaliy testni topshirish xarajatlari katta bo'lmaydi, sarflanadigan vaqt ko'p ham bo'lmaydi, oz ham bo'lmaydi, nazorat qiluvchilar testni osongina boshqara oladilar, baholash va qaror qabul qilish ko'p vaqt talab etmaydi	Ishonchli test o'zgarmas va ishonarli bo'ladi. Agar test talabalarga ikki xil muqobilida taqdim etilsa ham, natijalar o'xshash bo'lishi kerak. Bu tamoyil o'z navbatida, 1. Talabalar ishonchliligi, 2. Baholovchi ishonchliligi, 3. Nazoratchining ishonchliligi kabi turlarga ajraladi	Eng muhim tamoyillardan biri bo'lib, unda nima baholanishi kerakligi anglashinadi. Yozma nazorat ishi yaroqli bo'lishi uchun sinfda/auditoriyada o'qitilgan mavzularga asoslangan holda ishlab chiqiladi	Bunday nazorat, talabalar o'zlarining kelajakda yangi ish joylaridagi muammolarni hal qila olishlari maqsadiga yo'naltirilgan bo'lib, shunga mos real vaziyatni aks ettiradi	Bu tamoyil fikr-mulohaza (qayta aloqa) sifatida ishlatiladi, u ijobiy yoki salbiy ko'rinishlarga ega

Baholash metodikasini tahlil qilishda umumiy baholash mezonlaridan foydalanish konstruktiv muvofiq-lashtirish tamoyiliga mos kelishi juda muhimdir, chunki bu tamoyil o'quv maqsadlari, ularga erishish usullari va baholash mezonlari o'rtasidagi izchillikni ta'minlaydi. Shu sababli, talabalarni chet tilida yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda baholash vositalarini ehtiyotkorlik bilan tanlash, ayniqsa yuqorida sanab o'tilgan besh tamoyilni o'z ichiga olgan vositalardan foydalanish samarali hisoblanadi.

XULOSA

Ingliz tilida yozuv malakalarini rivojlantirish jarayonida baholash metodikasi muhim o'rin tutadi. To'g'ri tanlangan baholash yondashuvi o'quvchilarning yozma nutqini nafaqat grammatik jihatdan, balki mazmun, uslub va kommunikativ maqsad nuqtayi nazaridan ham tahlil qilish imkonini beradi. Shuningdek, baholash jarayoni o'quvchilarning yozuvdagi xatolarini aniqlash, ularni tuzatish strategiyalarini shakllantirish hamda mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirishga xizmat qiladi. Yozuvni baholashning analitik, kommunikativ va formatif turlari o'qituvchiga o'quvchi yutuqlarini bosqichma-bosqich tahlil qilish, individual yondashuvni ta'minlash va o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish imkonini beradi. Shu jihatdan, zamonaviy baholash metodikasini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish ingliz tili ta'limining sifatini oshirishning asosiy omillaridan biridir. Xulosa qilib aytganda, ingliz tili yozuv malakalarini takomillashtirishda samarali baholash tizimi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida o'zaro teskari aloqa o'rnatadi, ta'lim jarayonini shaffof va natijador qiladi. Kelgusida baholash mezonlarini xalqaro standartlarga moslashtirish, raqamli platformalardan foydalanish va ijodiy yozuv kompetensiyasini rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlar olib borish zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Banta, T. W., & Palomba, C. A. (2015). Assessment essentials: Planning, implementing, and improving assessment in higher education (2nd ed.). New Jersey: Jossey-Bass. – 368 p.
2. Bachman, L. F. (1990). Fundamental considerations in language testing. Oxford: Oxford University Press. – 420 p.
3. Brown, D. H., & Abeywickrama, T. (2010). Language assessment: Principles and classroom practices (2nd ed.). New York: Pearson Longman. – 386 p.
4. Brown, G. T. (2004). Teachers' conceptions of assessment: Implications for policy and professional development. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 11(3), 301–318. <https://doi.org/10.1080/0969594042000304609>
5. Eckhout, T., Davis, S., Mickelson, K., & Goodburn, A. (2005). A method for providing assessment training to in-service and pre-service teachers. In K. D. Gutiérrez (Ed.), Annual Meeting of the Southwestern Educational Research Association in New Orleans (pp. 121–132). New York: Arnolds.
6. Hughes, A. (2002). Testing for language teachers (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press. – 251 p. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511732980>
7. Johnson, L. (2020). Security controls evaluation, testing, and assessment handbook (2nd ed.). USA: Academic Press. – pp. 73–83.
8. Jalolov, J. J. (2012). Chet til o'qitish metodikasi: Chet tillar oliy o'quv yurtlari (fakultetlari) talabalari uchun darslik. Toshkent: O'qituvchi. – 80 b.

9. Маткаримова, А. И., & Тоштемиров, Э. Н. (2017). Assessment in teaching a foreign language. Молодой ученый, 5(139), 432–434.
10. Muradkasimova, K. (2019). Ingliz tilini o'qitishda talabalar ko'nikma va malakalarini baholash xususiyatlari (PhD dissertatsiyasi). Toshkent. – 158 b.
11. To'xtaxo'jayeva, M. X., Ashirboyev, S., Hasanboyev, J., Nishonova, S., Madiyarova, S., Qoldibekova, A., Usmonboyeva, M., & Nishonova, N. (2007). Pedagogika nazariyasi va tarixi: Pedagogika nazariyasi (2-qism). Toshkent: Universitet nashriyoti. – 256 s.
12. Testbook. (2022). Competency-based language assessment aims at... Retrieved from <https://testbook.com/question-answer/competency-based-language-assessment-aims-at> (accessed 12/09/2022).
13. Shillaw, J. (2017). Language testing @ 55: A report of 55 years of foreign language assessment. Academia: Literature and Language, 101, 1–14. <https://doi.org/10.15119/00001000>
14. Shepard, L. A. (2000). The role of assessment in a learning culture. Educational Researcher, 29(7), 4–14. <https://doi.org/10.3102/0013189X029007004>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.